

Herman Giesbers: Leraar moet je willen blijven worden

Onder bovenstaande titel is door een Stuurgroep Beroepskwaliteit Leraarschap afgelopen september een advies aangeboden aan de minister van onderwijs over de vorm en de rol van een beroepsstandaard voor leraren (zie ook de VON-info in dit nummer).

De ideeën hierachter zijn in grote lijnen als volgt. De grondwettelijke plicht tot kwaliteitsbewaking van het leraarsberoep wordt binnen nu en drie jaar door de minister overgedragen aan een Beroepsvereniging van Registerleraren. Registerleraren zijn leraren die geregistreerd staan bij een per 1 oktober 1998 te openen Register van Leraren. Niet iedereen kan echter zomaar registerleraar worden. Uiteraard moet de betreffende persoon over de vereiste papieren beschikken, maar zeker zo belangrijk is dat men voldoet aan criteria die geformuleerd zijn in een door de Beroepsvereniging ontwikkelde Beroepsstandaard. In het jaar 2000 moet die standaard zijn definitieve vorm, al doende en experimenterende, gekregen hebben. Tot die tijd geldt als voldoende criterium voor opname in het Register het onderschrijven van de voorlopige standaard. Voor de periode vanaf 1 oktober 2000 zullen er echter criteria ontwikkeld worden voor registratie en eventuele juridische consequenties, zo stelt het advies.

Niet in het minst die juridische consequenties maken nieuwsgierig naar die beroepsstandaard en daarover lezen we meer in *Naar een beroepsstandaard voor leraren*, een rapport van Jansma, Wubbels & Koster. Hierin vinden we een prototype van zo'n beroepsstandaard, en ik moet zeggen, daar word ik niet vrolijk van. Ik zal dit proberen toe te lichten.

De voorlopige beroepsstandaard onderscheidt

vier taakgebieden in de beroepsuitoefening van de leraar: 'algemeen professioneel en pedagogisch handelen', 'handelen in het onderwijsleerproces', 'handelen in collegiale samenwerking en als deelnemer aan de organisatie en in de beroepsgroep' en 'handelen ten aanzien van de eigen ontwikkeling en van onderwijsverbetering en schoolontwikkeling'. Nu hoeft je je natuurlijk aan dit soort formuleringen nog geen buil te vallen. Hetzelfde geldt voor de algemene toelichtingen daarbij, al krijg ik bij de formulering van het derde taakgebied al vage associaties met zaken als een verplicht partijlidmaatschap in voorheen de Sowjet-Unie of een verplichte kerkgang in verzuimd Nederland.

Het rapport biedt echter per taakgebied ook zogenaamde concretisering en daarbij is voor mij de paternalistische spruitjeslucht van de ergste Postbus 51-spotjes onontkoombaar. Hier ontbreekt de ruimte om uitgebreid op alle concretisering in te gaan, maar bij het eerste taakgebied wordt onder andere gesproken over leraren die een duidelijke beroepsopvatting dienen te hebben en die zich daarbij (dienen te?) baseren op recente vak-, onderwijskundige, didactische en pedagogische inzichten, en 'Deze beroepsopvatting kan hij/zij onder woorden brengen en zichtbaar maken in de wijze waarop hij/zij zijn/haar werk inricht' (Jansma e.a., p.6).

Nu zal een beetje leraar van een Montessori- of Jenaplanschool best aannemelijk kunnen maken dat zijn beroepsopvatting na al die decennia werken aan onderwijsvernieuwing nog steeds heel recent is, maar wat moet nu die onderwijzer die zo enthousiast vertelt dat hij eigenlijk nooit een taalmethode gebruikt ('behalve als de inspectie komt'), maar die er wel in slaagt zijn leerlingen fantastische gedichten te laten schrijven? Ook hij zal best wel een 'recent inzicht' weten te produceren, maar hij moet er dan wel even op letten dat dat het op dat moment correcte inzicht is. Immers, wie bepaalt nu wat recent is en hoe relevant dat recente inzicht is voor de beroepsopvatting van juist die man of vrouw voor die klas?

Bij het tweede taakgebied moet de leraar onder andere een gedifferentieerd scala aan werkwijzen, waaronder groepswerk, hantieren, maar dan moet je geen 3 HAVO-klas van

31 leerlingen hebben. Bij het derde taakgebied wordt de leraar geacht óf mee te werken aan de begeleiding van beginnende leraren óf te participeren in relevante samenwerkingsverbanden van de beroepsgroep. In het geval van een lidmaatschap van de VON en abonnement op *Moer* een verleidelijke eis natuurlijk, maar met dergelijke bijna dwingende formuleringen win je natuurlijk geen enthousiaste participanten.

Leraar moet je willen blijven worden. Die gedachte onderschrijf ik ten volle. Wat ik niet onderschrijf is de geest die ademt uit de twee genoemde rapporten, namelijk het idee dat onderwijskwaliteit gebaat is bij en bevorderd wordt door van buitenaf opgelegde standaarden, ook al zijn die geformuleerd door een heuse Beroepsvereniging. In het gunstigste geval vindt zo'n standaard dan navolging in holle retoriek en lege frasen, moeizaam opgepend in kostbare tijd die beter besteed had kunnen worden aan het onderwijs zelf. Vernieuwing en kwaliteitsverbetering komt pas op gang als betrokkenen dat zelf willen en

daar zelf ideeën over hebben en als ze daar zelf mee aan de slag gaan.

Het is in ieder geval wel zeker dat de Stuurgroep Beroepskwaliteit Leraarschap niet veel vertrouwen heeft in zulke intrinsiek gemotiveerde veranderingen in het onderwijsveld. Op pagina 24 van het door haar uitgebrachte advies valt tenminste te lezen: 'Beroepsvorming bij leraren leidt tot gedragsnormering door middel van een kwaliteitsnorm als een beroepsstandaard.'

Ik denk dat ik maar register-accountant word.

Literatuur

- Stuurgroep Beroepskwaliteit Leraarschap, *Leraar moet je willen blijven worden. Advies aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake een beroepsstandaard, register en beroepsgroep van leraren*. z.p., 1997.
- Jansma, F., T. Wubbels & B. Koster, *Naar een beroepsstandaard voor leraren*. Utrecht, Universiteit Utrecht, IVLOS, z.j.

THEMANUMMER TAAKGERICHT ONDERWIJS

Kunt u gemakkelijk uw eigen taken aan uw leerlingen delegeren? Of heeft u het gevoel dat u overbodig wordt? In het themanummer taakgericht onderwijs van *Moer* 1997•6 laten Nederlandse en Vlaamse auteurs zien hoe leerlingen en docenten al doende leren. U krijgt antwoorden op vragen als:

- hoe ga je om met verschillen tussen leerlingen?
- hoe zorg je voor zinvolle interactie?
- kunnen leerlingen wel aan de slag zonder dat de docent van tevoren alles uitlegt?
- hoe begeleid je als docent het leerproces als je niet alle gaten van tevoren dicht?

Geïnteresseerd, maar nog niet zeker of u lid wilt worden van *Moer*? Bestel dan eenmalig het themanummer door f 22,50 (inclusief f 5,00 portokosten) over te maken op gironummer 2831310 van de VON, postbus 75052 1070 AB Amsterdam, o.v.v. Themanummer taakgericht onderwijs. Vergeet niet uw naam en volledige adres te vermelden!

Geïnteresseerd, en wilt u het themanummer gratis? Word dan nu lid van de VON voor jaargang 1998 van *Moer*. Vul onderstaande bon in en stuur deze naar het VON-bureau, postbus 75052 1070 AB Amsterdam, tel/fax 020: 470 18 85.

Ja noteer mij als lid van de VON per januari '98 à f 75 en ik ontvang gratis *Moer* 1997•6. Ik krijg een acceptgiro toegestuurd.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en Woonplaats: _____

Tel: _____